

บทคัดย่อ

173954

การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนคอยเต่าในการพัฒนาภูมิปัญญาสิ่งทอครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) บริบททางเศรษฐกิจ-สังคม ประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคอยเต่า รวมทั้งเงื่อนไขปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภูมิปัญญาด้านสิ่งทอ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาลักษณะและฟื้นฟูภูมิปัญญาสิ่งทอ วัฒนธรรมการสืบทอดและลักษณะของลวดลายผ้าทอดั้งเดิมของชุมชนคอยเต่ารวมทั้งการพัฒนาภูมิปัญญาด้านสิ่งทอของชุมชนคอยเต่า 3) กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนและความสามารถในการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาภูมิปัญญาด้านสิ่งทอเพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นฐานงานอาชีพของชาวบ้านในชุมชนคอยเต่า

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นชาวบ้านที่มีความสมัครใจเข้าร่วมพัฒนาภูมิปัญญาด้านสิ่งทอของชุมชนคอยเต่าจาก 3 หมู่บ้านคือ หมู่บ้านคอยเต่า หมู่บ้านสันป่าคำ และหมู่บ้านคอยเต่าใต้ โดยสังเกตพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม การพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การจัดการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) รวมทั้งศึกษาจากเอกสารทางวิชาการและเอกสารทางท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตชุมชนคอยเต่ามีวัฒนธรรมการใช้ผ้าเป็นการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์แต่เนื่องจากผลการพัฒนาประเทศตามแนวคิดความทันสมัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลกลางและท้องถิ่น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมการใช้ผ้าและการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาด้านสิ่งทอของชุมชนคอยเต่าทำให้เอกลักษณ์ดังกล่าวสูญหายไป ดังนั้นชาวบ้านชุมชนคอยเต่าจึงร่วมกันทำการฟื้นฟูเอกลักษณ์ผ้าทอลวดลายดั้งเดิมขึ้นมาโดยกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการก่อตัวขึ้นในเชิงปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลที่ เป็นผู้เฝ้าผู้แก่ในการให้ความหมาย คุณค่าความเชื่อสืบทอดกันมา และชุมชนคอยเต่าได้พยายามสร้าง

ความเป็นอัตลักษณ์โดยร่วมกันคัดเลือกผ้าลายไกล ผ้าถุงลายชั้นแซง เป็นลวดลายเอกลักษณ์ของกลุ่ม
ทอผ้าบ้านคอยเต่า ส่วนด้านสีล้อมเอกลักษณ์คือการย้อมด้วยสีจากธรรมชาติโดยใช้สารย้อมสีจาก
ธรรมชาติเช่นกัน และแปรรูปผ้าทอลวดลายดั้งเดิมเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆเพื่อเหมาะในการ
นำไปใช้ตามประโยชน์ใช้สอย จัดแสดงสินค้า สร้างเครือข่ายการตลาด และถ่ายทอดภูมิปัญญาสิ่งทอแก่
เยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป และพบว่าเงื่อนไขปัจจัยของการพัฒนาภูมิปัญญาสิ่งทอได้แก่ ความ
ต้องการมีรายได้ การเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคม การสื่อสาร การถ่ายทอด ภูมิปัญญาทอผ้า และ
ระบบการศึกษา

สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนคอยเต่าในการพัฒนาภูมิปัญญาด้านสิ่งทอคือ

- 1) กระบวนการวางแผนปฏิบัติการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค AIC
- 2) กระบวนการปฏิบัติการทอ
ลวดลายดั้งเดิมตัวอย่างทั้ง 7 ลาย
- 3) กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของลวดลายดั้งเดิมครั้งที่ 1
- 4) กระบวนการแก้ปัญหาเรื่องอุปกรณ์และการย้อมสีธรรมชาติ
- 5) กระบวนการปฏิบัติการทอลวดลาย
ดั้งเดิมและการเรียนรู้เรื่องลวดลายระหว่างสมาชิก
- 6) กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของลวดลาย
ดั้งเดิมครั้งที่สอง
- 7) กระบวนการปฏิบัติการทอเพื่อฝึกความชำนาญในการทอลวดลายดั้งเดิม
- 8) กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเพื่อริเริ่มก่อตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านคอยเต่า

จากกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านชุมชนคอยเต่าร่วมกันกำหนด
เอกลักษณ์ของตัวเองและมีความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับ
ชุมชนและสังคมภายนอก

ABSTRACT

173954

The objectives of this research were to study 1) socio-economic contexts, history and settlement of Doi Tao community and factors of weaving textile development; 2) the community's process of participation in studying the patterns and in reviving the local wisdom of weaving textiles, inheritance of culture and original patterns of Doi Tao's weaving textiles; and 3) the process of creating identities of the community's products and ability to manage the products, resulting from the development of weaving textile local wisdom leading to the career opportunity of Doi Tao community.

In this qualitative and Participatory Action Research (PAR), the data was collected from people willing to participate in weaving textile local wisdom development in 3 villages in Doi Tao community, namely, Doi Tao village, Sanpadam village, and Doi Tao Tai village - by observing their participating behavior, small talking, in-depth interviewing, or the focus group meeting and from the existing local document.

The findings revealed that the Doi Tao community used to weave textiles for household use. The weaving tradition has been passed on from generation to generation, using the unique textile patterns. However, the development resulting from the government's new policy, focusing on industrial mass production, caused the uniqueness of the textile pattern to disappear. Therefore, people in Doi Tao community have worked together to revive the traditional pattern by the process of creating identities of the community's products i.e. learning from elderly people in the community meanings, values, and beliefs that have been passed on. Doi Tao community has also tried to create identities by selecting Laiklai pattern and Sinsang pattern as their unique textile patterns. The use of natural dyes is also uniqueness of the dyeing process. The manufactured textiles

have also been made into various products, to display, to expand the market, and to pass on to the next generation. The factors of developing the local wisdom in weaving textiles were needs for income, changes in transportation, communication, inheritance of local wisdom in weaving, and educational systems.

Doi Tao community's process of participation in developing the local wisdom in weaving textiles were 1) the process of planning participation workshop by using AIC technique, 2) the process of weaving 7 traditional patterns, 3) the process of the first examination of the correctness of the traditional patterns, 4) the process of solving problems of equipment and natural dyes, 5) the process of traditional weaving and learning about patterns among community members, 6) the process of the second examination of the correctness of the patterns, 7) the process of practicing the weaving to gain skills in weaving traditional patterns, and 8) the process of researching to initiate the textile weaving group in Doi Tao community.

From such participatory process, the villagers in Doi Tao community could create their own uniqueness and new identities, so that they will be accepted both at the community and social levels.